

Patenty v IT firmách na Slovensku

V súčasnom dianí v IT sfére v prostredí Európskej únie rezonuje otázka zavedenia a využívania mechanizmu softvérových patentov. Táto problematika sa dotýka aj Slovenskej republiky, pričom súčasná legislatíva priamo softvérové patenty neumožňuje. Cieľom tejto práce je zistiť postoj Slovenských firiem k softvérovým patentom a vyhodnotiť ich používanie.

V rôznych krajinách existuje odlišná legislatíva týkajúca sa softvérových patentov. V Európe je situácia pomerne voľná a softvérové patenty v mnohých krajinách nie sú povolené. V iných krajinách, ako napríklad v USA, je patentovateľné prakticky čokoľvek vrátane počítačových programov. Toto spôsobuje, že patenty z USA nie sú uznávané v niektorých krajinách Európskej únie. Toto nie je ideálna situácia hlavne pre niektoré nadnárodné IT firmy vlastniace tisíce patentov, ktoré sa tým pádom snažia, aby sa situácia vo svete zjednotila v ich prospech a softvérové patenty boli uznávané všade.

Na softvérové patenty sa dá pozerat' z rôznych uhlov. Na jednej strane je pre jednotlivca vhodné, aby si mohol dať patentovať svoj originálny počítačový program, na ktorom mohol pracovať aj niekoľko rokov a tým pádom mal možnosť aj adekvátne zarobiť na jeho myšlienke. Na druhej strane softvérové patenty prinášajú niekoľko problémov. Napríklad patentové úrady v USA registrujú tisíce žiadostí na rôzne softvérové patenty a je problematické sa vyznať v tom, ktoré veci už boli patentované. Vzniká množstvo firiem, ktoré skupujú rôzne počítačové patenty, aby sa mohli následne súdiť s firmami, ktoré zvyčajne nevedome používajú ich patent. Taktiež veľké množstvo patentov sa koncentruje vo veľkých firmách, napr. Microsoft alebo IBM, ktoré medzi sebou vytvárajú krížové dohody umožňujúce vzájomné používanie patentov, aby sa predišlo početným a nekonečným súdnym sporom. Toto znevýhodňuje malé firmy, s ktorými veľké spoločnosti odmietajú uzatvoriť takéto dohody. Firmy musia investovať prostriedky na to, aby zistili či už daný nápad bol patentovaný. Ak už daný nápad bol patentovný, alebo chce firma použiť nejaký patentovaný program, tak buď musí zaplatiť jeho vlastníkovi, čo nemusí byť lacné, alebo musí vymyslieť alternatívne riešenie, čo taktiež môže stáť nemalé finančné prostriedky a množstvo času. Dôsledkom toho je, že sa značným spôsobom brzdí vývoj inovatívnych programov a navyše vzniká veľké množstvo súdnych sporov, čo z hľadiska ľudskej spoločnosti nie je ideálna situácia. Preto je dôležité, aby existovala v otázke softvérových patentov rovnováha medzi právami jednotlivca a právami spoločnosti používať nové ľudské vynálezy v jej prospech.

Problematiku softvérových patentov na Slovensku pokrýva zákon 435/2001 z.z. Tento zákon okrem iného určuje čo patentovateľné je a čo nie je, konkrétne v paragrafe §5 . Našej problematike sa týkajú odseky (1),(3),(4).

§5

Patentovateľnosť vynálezov

(1) Patenty sa udeľujú na vynálezy zo všetkých oblastí, najmä z oblasti techniky, ktoré sú nové, zahŕňajú vynálezcovskú činnosť a sú priemyselne využiteľné.

(3) Za vynálezy podľa odseku 1 sa nepovažujú najmä

- a) objavy, vedecké teórie a matematické metódy,
- b) estetické výtvy,
- c) plány, pravidlá a spôsoby vykonávania duševnej

činnosti, hier alebo obchodnej činnosti,

d) programy počítačov,

e) podávanie informácií.

(4) Predmety alebo činnosti uvedené v odseku 3 sa vylučujú z patentovateľnosti len v rozsahu, v akom sa prihláška vzťahuje na tieto predmety alebo činnosti.

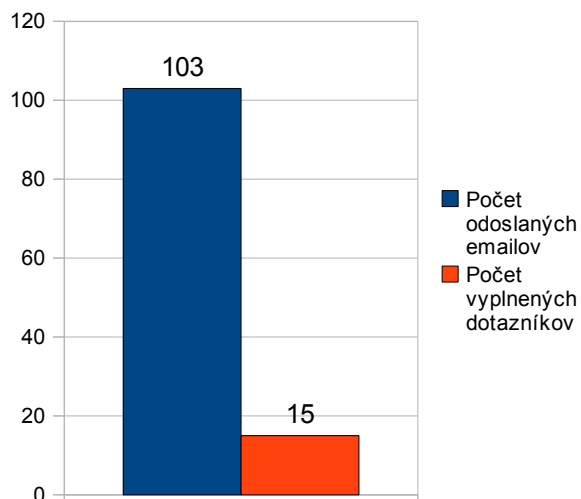
Aktuálny právny stav v Slovenskej republike teda neumožňuje priamo patentovať počítačový program, alebo jeho ľubovoľnú časť. V praxi sa však tento problém darí obchádzať abstrakciou programu, algoritmu alebo postupu, ktorá sa vymyká obmedzeniam tohto zákona. Cieľom tejto práce bolo zistiť používanosť a postoj k tomuto typu patentov v IT spoločnostiach na Slovensku.

Pre získanie potrebných štatistických údajov sme sa rozhodli urobiť prieskum pomocou jednoduchého dotazníka oslovením konkrétnych firiem. Formu a obsah dotazníka sme zvažovali, nakoniec sme sa rozhodli pre jednoduchý plain text email, rozposielaný na kontaktné emailové adresy vybraných spoločností. Zoznam spoločností ktoré sme oslovili, sme vytvorili z dvoch registrov na internete, menovite

- <http://www.informatici.sk/itregister.php>
- http://www.itas.sk/buxus/generate_page.php?page_id=343

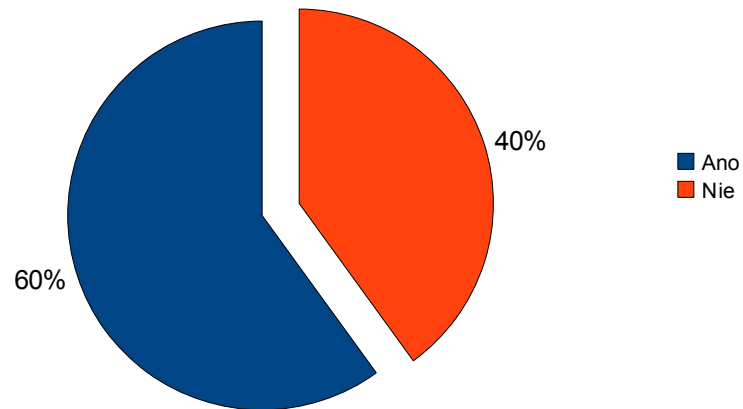
Náš dotazník sme teda rozposlali väčšine členom organizácie ITAS a ďalším významným IT spoločnostiam. Dokopy sme teda odoslali náš dotazník do viac ako 100 spoločností. Veľmi zaujímavým poznatkom je, že aj dnes existujú IT spoločnosti, ktoré majú veľmi nekvalitne spravené webové stránky, prípadne na stránke nemajú uvedenú kontaktnú emailovú adresu. Absolútne nepochopiteľné je, že v niekoľkých prípadoch nám po odoslaní emailu na kontaktnú adresu spoločnosti prišiel email od mail daemona, s odpoveďou failure notice: Unknown user. Niektoré spoločnosti teda uvádzajú na webe neplatnú, resp. nefungujúcu kontaktnú emailovú adresu.

Ako sme zistili, IT spoločnosti na Slovensku nemajú záujem dobrovoľne sa zúčastňovať na prieskumoch týkajúcich sa závažných infromatických tém. Z nasledujúceho grafu je vidieť mieru odozvy na emaily rozposielané v tejto veci.

Väčšina oslovených IT spoločností sa s problematikou softvérových patentov stretla, väčšinou však len okrajovo.

Stretla sa Vaša spoločnosť s problematikou softvérových patentov?

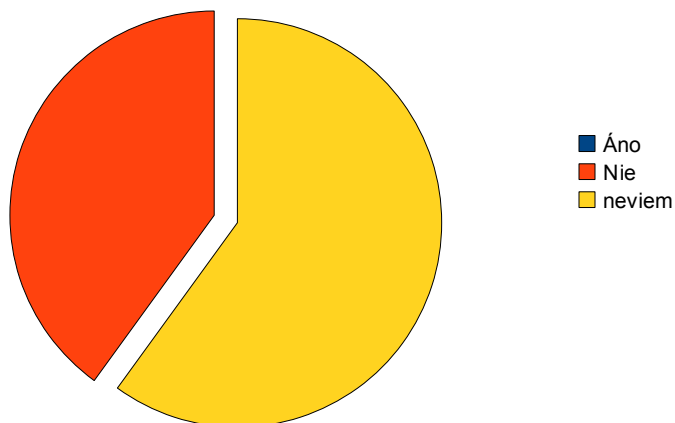
Prieskumu sa zúčastnilo:

- 5 firiem do 10 zamestnancov,
- 3 firmy do 20 zamestnancov
- 3 firmy do 50 zamestnancov,
- 3 firmy do 100 zamestnancov a
- 1 firma nad 100 zamestnancov.

Vlastníctvo patentov pokrývala otázka 2, pričom 2-5 patentov vlastní 2 firmy, a viac ako 20 tiež 2 firmy. 1 firma má jeden patent čakajúci na schválenie (patent-pending).

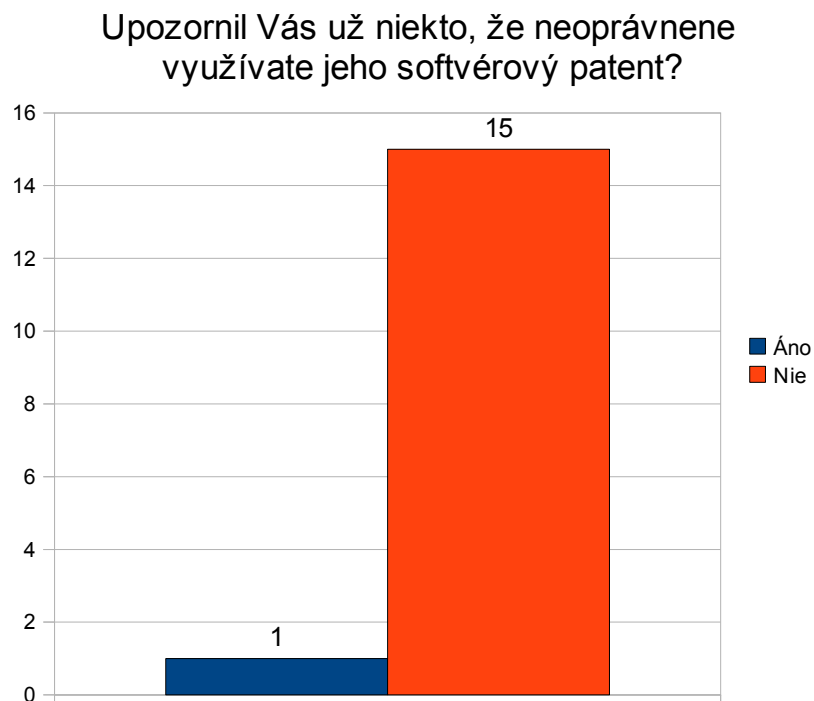
Napriek faktu, že sa väčšina oslovených odpovedao, že sa stretli s problematikou patentov z odpovede na ďalšie otázky vidieť, že sa s touto problematikou stretli len okrajovo.

Implementovali ste niekedy vo Vašich produktoch nápad pokrytý patentom, ktorý nevlastníte?

Tieto čísla pri súčasnom stave pokrytia bežných programátorských nápadov softvérovými patentami vyzerá zarážajúco. Ako príklad triviálnych patentov, ktoré sa vyskytujú aj bežných implementáciách na slovenskom internete môže slúžiť projekt európskej organizácie *Foundation for a Free Information Infrastructure* (v skratke FFII), na stránke <http://webshop.ffii.org/>, ktorý úvodza patenty pokrývajúce internetový obchod.

Posledná otázka a jej podotázky sa týkali toho, či danú firmu oslovila iná ohľadom porušenia ich patentu. Pod otázky sa pýali kde to bolo a ako to riešili. Reakcia oslovených firiem bola nasledovná.

Z týchto posledných dvoch odpovedí vidíme, že problematika patentov sa firiem nedotýka bytostne a preto možno tak malý počet firiem reagoval. Mnohí si možno ani neuvedomujú, že porušujú patenty, alebo ake problémy by mohli mať, keby ich niekto právne stíhal za porušenie patentu.

Záverom treba skonštatovať, že napriek malému počtu získaných odpovedí sú získane odpovede zaujímavé a svedčia o tom, že väčšina firiem, napriek tomu, že sa stretla s problematikou patentov, je zjavné, že sa ich táto problematika zatiaľ bytostne nedotýka. Aspoň pre väčšinu firiem to nie je bytostný problém. Väčšina oslovených firiem si neuvedomuje a nevie, či neporušuje niekoho patent. Len jedna oslovená firma mala problém s tým, že údajne porušuje niekoho patent. Mnoho firiem si zjavne neuvedomuje, čo by sa mohlo stať keby ich niekto žaloval z porušenia patentu.

Príloha č.1.: Odosielaný dotazník

Dobrý deň,

dovoľujeme si Vašu spoločnosť osloviť v rámci študentskej práce, ktorej cieľom je prieskum používania patentov v IT spoločnostiach na Slovensku. Informácie budú spracované anonymne a budú použité len na štatistické účely. V prípade, že chcete na niektorú z otázok odpovedať, označte odpoveď znakom "x" v príslušnom riadku. Za spoluprácu Vám vopred ďakujeme.

Otázky:

1. Koľko zamestnancov má Vaša spoločnosť?

- 1 - 10
- 10 - 20
- 20 - 50
- 50 - 100
- >100

2. Stretla sa Vaša spoločnosť s problematikou softvérových patentov?

- Áno
- Nie

3. Koľko softvérových patentov vlastní Vaša spoločnosť?

- 0
- 1
- 2-5
- 6-20
- >20

4. Implementovali ste niekedy vo Vašich produktoch nápad pokrytý patentom, ktorý nevlastníte?

- Áno
- Nie
- Neviem

5. Upozornil Vás už niekto, že neoprávnene využívate jeho softvérový patent?

- Nie
- Áno

5.1. Z ktorej oblasti pochádzalo toto upozornenie?

- Európa
- USA
- Japonsko
- Slovensko
- Iné

5.2. Ako ste problém riešili?

- Stiahli produkt z trhu
- Upravili produkt
- Zaplatili vlastníkovi patentu
- Patent sa nevzťahoval na Slovenskú republiku
- Iné

Študenti Fakulty Matematiky, Fyziky a Informatiky Univerzity Komenského
Maroš Bajtoš, Juraj Mešťánek, Kamil Kuboň, David Zachar